

Okullardaki Konsültasyon Çalışmaları ve Ruh Sağlığı Konsültasyon Modeli

Yasemin Akman*

ÖZET

Bu yazıda, öncelikle okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri içinde konsültasyon çalışmalarının yerine değinilerek, özellikle ilk öğretim düzeyinde konsültasyon çalışmalarının önemi vurgulanmıştır. Daha sonra konsültasyon modellerinden söz edilerek Caplan'ın ruh sağlığı konsültasyon modeli kısaca tanıtılmıştır. Caplan'ın bireysel konsültasyona ilişkin görüşleri ile Bronfenbrenner'in ekolojik görüşü arasındaki ortaklıklar tartışılmıştır. Ruh sağlığı modelinde, öğrencide gözlenen sorunların konsültasyona gelen kişiden de kaynaklanabileceği görüşünden söz edilmiştir. Son olarak da konsültasyona katılan kimselerden kaynaklanan nedenlerden dolayı karşılaşılan sorunlarda, ruh sağlığı modelinin, konsültasyon sürecinin nasıl işleyebileceğine ilişkin verdiği ipuçları sunulmuştur.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Konsültasyon modelleri, ruh sağlığı konsültasyon modeli, ekolojik görüş ve konsültasyon çalışmaları.

SUMMARY: *The Consultation Activities in Schools and Mental Health Consultation Model*

This article discusses the importance of consultation activities within psychological counselling and guidance services in schools along with the significance of consultation at elementary school level. Later, consultation models are introduced and Caplan's mental health consultation model is briefly discussed and similarities between Caplan's ideas about individual consultation and Bronfenbrenner's ecological view are compared. The mental health model's assertion that suggest problems observed in the students may stem from the consultant is emphasized and related views are summarized. Finally, the clues about how mental health consultation process works in dealing

with students' concerns that are caused by consultants are presented.

KEY WORDS: Consultation models, mental health consultation model, ecological view and consultation activities.

GİRİŞ

Okullarımızda verilen eğitimin genel amacı "öğrencinin bir bütün olarak gelişmesine yardım" olarak, çok kısa bir biçimde özetlenebilir. Bu amaca ulaşabilmek için, okullarımızdaki öğrenci kişilik hizmetleri bünyesindeki psikolojik danışma ve rehberlik servisleri, öğrencilere akademik gelişimlerinin yanı sıra kişisel gelişim alanlarında da ilerlemeleri için yardımcı olurlar. Rehberlik servislerinde görevli psikolojik danışmanlar, yaptıkları çalışmalarla öğrencilerin bir bütün olarak gelişmelerini desteklemek için çaba gösterirler.

Kuşkusuz psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin hedefine ulaşabilmesi için, iyi eğitilmiş ve yetenekli de olsalar sadece psikolojik danışmanların çaba göstermeleri yeterli olmamaktadır. Rehberlik hizmetlerinin başarıya ulaşmasında ön koşul okuldaki yönetim, öğretmenler ve rehberlik servisi arasında ortak bir rehberlik anlayışının olmasıdır. Başka bir anlatımla, görevli psikolojik danışmanın alanında becerili olması, rehberlik hizmetlerinin okulda başarılı olması için yeterli olmamakta, farklı alanlardan görevlilerin temsilcileri ile psikolojik danışmanların ortak ve yeterli bir anlayış içinde ekip çalışması yapmaları gerekmektedir. Bilindiği gibi psikolojik danışmanların öğretmenler, yöneticiler ya da okulda görevli diğer personelle birlikte yaptığı çalışmalar müşavirlik ya da konsültasyon çalışmaları olarak isimlendirilmektedir. Okullarda yapılan konsültasyon çalışmaları "öğrencinin eğitimi ile ilgili ya da yetiştirilmesinden sorumlu bir

*Doç.Dr., Hacettepe Üniversitesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Beytepe-Ankara.

ya da daha fazla sayıdan kimsenin, psikolojik danışman ile işbirliği yaparak, öğrencinin gelişmesi için kurdukları yardım ilişkisi” olarak tanımlanabilir (Akman, 1994). Konsültasyon çalışmalarının çok önemli bir işlevi de, okullarda ortak bir rehberlik anlayışının gelişmesine yardımcı olmasıdır. Dış ülkelerde yapılan bir çok çalışmada, okuldaki personel tarafından rehberlik çalışmalarının öneminin anlaşılması ve ortak bir rehberlik anlayışının oluşmasında, konsültasyon çalışmalarının en etkili rolü oynadığı ortaya çıkmıştır (Akman, 1992).

Ülkemizde okullarımızda yapılmış, rehberlik servislerinin işleyişlerini betimleyen ve rehberlik uygulamalarının oranlarını inceleyen geniş kapsamlı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte, konsültasyon çalışmalarının, okul rehberlik servislerinin çalışmaları sırasında almaları gereken yeri alamadıklarını gösteren işaretler bulunmaktadır. Yukarıda değinildiği gibi bir okulda ortak bir rehberlik anlayışının oluşması büyük ölçüde başarıyla yürütülen konsültasyon çalışmalarının ürünüdür. Oysa, okullarda ortak bir rehberlik anlayışının oluşmadığını, okullarda görevli öğretmen ve psikolojik danışmanların, danışmanlık görev algılarının yetersiz olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Gültekin 1984, Pişkin 1989, Engin 1997, Ceyhan 1999).

Uygulamalar sırasında konsültasyon çalışmalarına yeterince ağırlık verilmemesi, okullarda görevli psikolojik danışmanların, konsültasyon çalışmalarına ilişkin bilgi ve becerilerinde eksiklikler olabileceğini düşündürmektedir. Öğretim kademelerinin tümünde önem verilmesi gereğine karşın, özellikle ilk öğretim düzeyinde konsültasyon çalışmaları ağırlıklı bir önem kazanmaktadır. Bilindiği gibi ilk öğretim çağındaki çocuklar içlerinde buldukları gelişim döneminin özelliği olarak henüz yetişkinlere bağımlı durumdadırlar. İlk öğretim ilk kademesine denk gelen 7-11 yaş grubu ise anne-babalarına ve öğretmenlerine diğer öğretim kademelerindeki öğrencilere göre çok daha büyük oranda bağımlıdırlar. Bu nedenle, öğretmen ya da velilerle işbirliği yapılmadan yürütülen rehberlik

çalışmalarının başarı şansı ilk öğretimin ilk kademesinde oldukça az olmaktadır. Öte yandan ilk öğretimin ilk kademesindeki öğrenci, sınıf öğretmeniyle diğer öğretim düzeylerindekiyle karşılaştırıldığında, çok daha fazla vakit geçirmektedir. Bu durum ilk öğretimdeki sınıf öğretmenlerine, öğrencilerini daha yakından tanıma, onların gereksinmelerini daha iyi anlama fırsatını vermektedir. Böylece öğrencinin değişik yönleriyle tanınması için, öğretmenler vazgeçilmez bilgi kaynakları olmaktadır. Özetle özellikle ilk öğretim kademesinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, belirli bir program çerçevesinde yürütülen konsültasyon çalışmaları olmadan başarılı olamaz. Yurdumuzda sekiz yıllık zorunlu ilk öğretim uygulamasının başlamasından sonra, ilk öğretim kademesinde çalışan psikolojik danışmanların sayısı hızla artmakta, danışmanların ilk öğretimde konsültasyon çalışmalarıyla ilgili bilgi ve becerilerle donanık olmaları, çok daha fazla önem taşımaya başlamaktadır.

Bu yazıda ekolojik görüş ile ruh sağlığı konsültasyon modeli arasındaki ilişki vurgulanarak, konsültasyon çalışmalarına değişik bir bakış sunulmaya çalışılacaktır.

Okullarda Yürütülen Konsültasyon Çalışmalarının Niteliği

Daha önce de değinildiği gibi, okullarda yürütülen konsültasyon çalışmaları, öğrencilerle doğrudan ya da dolaylı ilgisi olan bir konuda, öğrencinin yetişmesi ya da eğitiminde sorumlu bir ya da bir grup yetişkinin psikolojik danışmanla işbirliği yapması olarak özetlenebilir. Bu iş birliği içinde psikolojik danışman konsültasyon yaptığı kişilerle etkileşime girerek, öğrencinin bir probleminin çözülmesine ya da okulda yapılan düzenlemeler yoluyla dolaylı olarak öğrencilerin gelişim ya da uyumlarına katkıda bulunur. Müziğe yeteneği olan bir öğrencinin konservatuara yönlendirilmesi için velisiyle görüşmeler yapmak, öğrencilere yönelik olarak oluşturulan önleyici ve ruh sağlığını koruyucu programların hazırlanmasında yönetimle işbirliği yapmak ya da sınıfın uyumunu bozan bir öğrenci ile ilgili öğretmenler ve öğrencinin anne

babası ile birlikte bir davranış düzeltme programı hazırlanarak uygulanmaya başlanması konsültasyon çalışmalarına örnek olarak verilebilir. Konsültasyon çalışmalarına örnekler verilirken bir noktaya dikkat çekmek gerekmektedir. Okullarda yapılan konsültasyon çalışmaları sırasında zaman zaman karşılaşılan bir yanılgı, konsültasyon çalışmalarının sadece okulda görevli ya da alanda uzman kişilerle yürütülebileceğinin düşünülmesi ve anne-babaların konsültasyon çalışmalarının kapsamına alınmamasıdır. Kuşkusuz bu görüş, uzmanlık gerektiren örneğin beden ve ruh sağlığı ile ilgili problemlerde tedavinin planlanması amacıyla uzmanların biraraya gelerek bilgi alışveriş yapmasını gerektiren durumlarda geçerlidir. Ancak okullarda öğrencilerin ruh ya da beden sağlığı ile ilgili konsültasyon gerektiren konular, zaman zaman anne baba katılımını da önemli kılar. Özellikle de ilk öğretim döneminde çocuğun büyük ölçüde bağımlı olduğu ve çocuğun yetiştirilmesinden birinci derecede sorumlu anne-baba ile yeri geldiğinde bir araya gelerek, çocuğu ilgilendiren konularda görüşmek, birlikte programlar düzenleyerek yürütmek, sağlıklı bir gelişim için kaçınılmazdır.

Konsültasyon çalışmaları okullarda, bireysel ya da grup çalışmaları biçiminde yürütülebilir. Bireysel konsültasyon çalışmaları sırasında psikolojik danışman ve konsültasyon yapılan kişi öğrencinin bir sorununa yönelik olarak ikili bir etkileşim içine girerler. Grup çalışması biçiminde yürütülen konsültasyon çalışmalarında ise psikolojik danışman bir öğrenci ya da öğrenci grubunu ilgilendiren bir konuda, konu ile ilgisi olan yetişkin grubu ile etkileşime girer.

Bireysel ya da grup çalışmaları ile yürütülsün, yapılan konsültasyon çalışmasının başarıya ulaşabilmesi için, konsültasyon sürecinin belirli bir program ve model çerçevesinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Yurt dışında yapılan çalışmalar, okullarda en sık uygulanan konsültasyon modellerinin *davranışçı* ve *ruh sağlığı konsültasyon* modelleri olduğunu göstermektedir (Erchul ve Conoley, 1991).

Davranışçı Konsültasyon Modeli

Davranışçı konsültasyon modelinde, okullarda öğrencinin problemi belirli bir davranış, düşünce ya da duygu gibi algılanarak konsültasyona katılanlar tarafından analiz edilir. Problemin belirleyicileri, o andaki durum ve sonuçlar tek tek incelenerek, öğrencide değişmeyi sağlamak için stratejiler saptanır. Öğrencinin içinde bulunduğu çevresel koşullarda yeni düzenlemeler yapılarak, davranış değişikliği elde edilmeye çalışılır (Bergan ve Tombari, 1976). Okullarımızda yürütülen konsültasyon çalışmaları sırasında davranışçı model sıklıkla uygulanmaktadır.

Ruh Sağlığı Konsültasyon Modeli

Okullarda uygulanan konsültasyon modellerinin hemen hemen tümü, psikodinamik bir yaklaşımı olan Caplan'ın ruh sağlığı (mental health) modelinden belirli ölçüde esinlenmişlerdir (Erchul ve Conoley, 1991). Bu modele göre psikolojik danışman, konsültasyon yaptığı kişilerle (ana-baba, öğretmen...) etkileşime girerek, öğrencinin probleminin çözülmesine yardımcı olur. Konsültasyon sürecine katılan kişiler eş ağırlıkta ve kendi alanlarında bilgi sahibi olarak kabul edilmelerine, psikolojik danışmanın lider konumda olmamasına karşılık, yapılan konsültasyon çalışmasında psikolojik danışman ile yapılan vaka tartışması ve problem çözme süreci, farklı özellikler taşıyan konsültasyon ekibindeki kişilerin işlerini daha etkili bir biçimde yapmalarını da kolaylaştırmaktadır (Caplan, 1970).

Caplan'ın bireysel konsültasyon modelinde dikkati çeken nokta psikolojik danışmanın konsültasyon sırasında danışan merkezli ya da konsültasyon yapılan kişi merkezli bir hizmet önermesidir. Danışan merkezli konsültasyonda, okul ortamında genellikle bir öğrenciye yardımcı olunabilmesi için, konsültasyona katılan kişiler ile iş birliği yapılır. Genellikle okullarımızda yürütülen konsültasyon çalışmalarında da danışan merkezli bir yaklaşım geçerli görünmektedir. Konsültasyon yapılan kişi merkezli konsültasyonda ise

konsültasyonun yürütüldüğü kişinin de danışana yardımcı olmada sorunu olabileceği hipotezine dayanılır.

Ruh Sağlığı Konsültasyon Modeli ve Ekolojik Görüş

Ruh sağlığı konsültasyon modelinde benimsenen, "konsültasyonun yürütüldüğü kişinin de danışana yardımcı olmada sorunu olabileceği" yaklaşımı insan gelişimini açıklayan yaklaşımlardan ekolojik görüşle de örtüşmektedir.

Bronfenbrenner (1986) tarafından öne sürülen ekolojik görüş, insan gelişimine sosyo-kültürel bir bakış açısıyla bakmaktadır. Ekolojik görüşe göre merkezde bireyin bulunduğu, bireyi çevreleyen iç içe geçmiş beş sosyo-kültürel katman birbirleriyle etkileşim halinde bireyin gelişimini biçimlendirmektedirler. Gelişimi belirleyen bu katmanların özellikleri şöyle özetlenebilir.

Mikrosistem (microsystem): Bireyi çevreleyen en içteki katmandır. Sistem yaklaşımı içinde düşünüldüğünde, bireyin gelişiminde bire bir etkili olan aile, okul, yakın arkadaşlar ve akrabalar gibi birimlerin bireyi ile olan etkileşimleri bu katmanı oluşturur.

Mesosistem (mesosystem): Mikrosistemi çevreleyen katmandır. Okul-veli, ana baba - akrabaların etkileşiminin niteliği gibi mikrosistem içindeki birimlerin etkileşimiyle oluşan katmandır.

Eksosistem (exosystem): Kitle iletişim araçları, yasal düzenlemeler gibi bireyin gelişiminde dolaylı etkisi olan birimlerden oluşan sistemin oluşturduğu katmandır. Bu katman mesosistemi çevreler.

Makro sistem (macro system): İdeolojiler, tutumlar, benimsenen din gibi içinde yaşanan kültürel yapının birimlerinden oluşan, hem bireyi, hemde bireyi çevreleyen ve birey üzerinde etkili olan birimleri etkileyen katmandır. Bu katman eksosistemi çevreler.

Kronosistem (chronosystem): Sosyo-tarihsel koşulların belirlediği, tüm katmanları kaplayan dış katmandır.

Söz konusu katmanların barındırdığı sistemler hem bireyle hem de birbirleriyle etkileşim içinde bireyin gelişimi üzerinde belirleyici olmaktadır. Bu katmanların merkezinde yer alan birey ise, organizmasından kaynaklanan özellikleri katmanlardan nasıl etkileneceğinin belirleyicisidir. Başka bir anlatımla ekolojik görüş çevresi/davranışçı görüşten farklı olarak, bireye dış uyarıcılara açık, pasif bir varlık olarak yaklaşmaz. Birey özünde barındırdığı cinsiyeti, sağlık durumu, yaşı, ilgileri, yetenekleri gibi nitelikleriyle katmanların herbirinden ve katmanların birbirleriyle etkileşimlerinden oluşan yaşantıları seçip almakta aktif bir rol oynar. Ekolojik görüşe uygun, bir çok örnek de verilebilir. Örneğin anne-baba ayrılığının çocuk üzerindeki etkileri, çocuğun yaşına ya da cinsiyetine göre farklılıklar göstermektedir. Boşanmadan sonra, eğitim almamış sosyal -maddi desteği olmayan bir annenin çocuklarıyla kurduğu iletişimin niteliğinin, meslek sahibi, kendine güvenli bir anneninkinden daha olumsuz olması beklenmektedir. Toplumumuzda elli yıl öncesiyle karşılaştırıldığında boşanmaya daha olumlu bakılmaktadır. Bu türden örnekleri çoğaltmak da mümkündür. Ancak ekolojik görüş sonuç olarak, sosyo-kültürel yaşantılar ne kadar birbirine benzer olursa olsun, her bir bireyin bu yaşantılardan etkilenme biçiminin, birçok değişkenin karmaşık etkileşimi nedeniyle birbirlerinden farklı olacağını öne sürer.

Caplan'ın bireysel konsültasyona ilişkin görüşleri, ekolojik görüşü destekler doğrultudadır. Davranışçı konsültasyon modelinde ise öğrenci merkeze alınmakla birlikte pasif bir konuma sokulmakta, dışarıdan yapılan müdahalelerle değişiklik sağlanması amaçlanmaktadır. Öğrencide gözlenen davranış değişiklikleri ile de konsültasyon çalışması hedefine ulaşmış kabul edilmektedir. Caplan (1970) bu klasik yaklaşıma itiraz etmemekle birlikte, konsültasyon çalışmalarında her zaman öğrenciyi merkeze almanın yerinde olmadığını, sorunun bazen konsültasyonun yürütüldüğü

kişiden, zaman zaman da öğrenci ile konsültasyon çalışması yapılan kişinin ilişkisinden kaynaklandığını ifade etmektedir. Başka bir anlatımla davranışçı konsültasyon modelinin aksine öğrenciye ve konsültasyona katılanlara pasif bir rol vermemekte, her bir birimi kendi içinde değerlendirdiği gibi, birbirleriyle olan etkileşimlerinin de konsültasyon süreci içinde ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Okullarda psikolojik danışmanla konsültasyon çalışması yapanlar daha çok öğrencilerle sorunları olan anne-babalar ya da öğretmenler olmaktadır. Bu noktada Caplan ve Bronfenbrenner'in görüşleri bir arada ele alındığında konsültasyon yapılan kişiden kaynaklanan bir takım etkilerin öğrencide neden olabileceği tepkiler, öğrencide söz konusu olan davranış sorunlarına yolaçabilir. Aynı kişinin bir başka öğrenci ile olan etkileşiminde ise benzer sonuçlar ortaya çıkmayabilir.

Konsültasyon Yapılan Kişiden Kaynaklanan Sorunlar

Ruh sağlığı modeline göre ele alındığında, okullarda öğretmenlerin konsültasyon yapılması için psikolojik danışmana getirdikleri sorunların belli bir bölümü aslında öğretilmekte varolan sorunlardan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle psikolojik danışman konsültasyon sürecine başlamadan ve yonteme karar vermeden önce bir ön görüşme yaparak, konsültasyona gelen kişiyi anlamaya çalışmalıdır. Gerek bu ön görüşme gerekse de tüm konsültasyon süreci boyunca, psikolojik danışmanın benimsemesi gereken tutum, danışandan hız alan yaklaşıma sahip danışmanların tutumuna benzetilebilir. Psikolojik danışman ilk adımda güvene ve iş birliğine dayalı, danışma ilişkisine benzer bir biçimde konsültasyona katılan kişi ile ilişki kurar. İkinci adımda da konsültasyon yaptığı kişi ile konsültasyona neden olan kişi arasındaki ilişkiyi anlamaya ve ikisi arasındaki iletişimin nasıl geliştirilebileceğini keşfetmeye çalışır.

Gözlenen sorunun konsültasyona katılan kişiden kaynaklandığını düşünüyor ise bunun dört temel nedeni olabilir (Dustin ve Ehly, 1992):

1. Objektif olmada eksiklik,
- ii. Bilgi eksikliği,
- iii. Beceri eksikliği,
- iiii. Güven eksikliği

Okullarda özellikle öğretmenlerin objektif olmadaki eksikleri, konsültasyonlar sırasında en sık rastlanan sorunlardır. Caplan (1970)'a göre bu durumun başta gelen nedeni öğretmendeki bilinç altı etkenlerdir. Ancak ekolojik bakış açısıyla baktığımızda öğretmenlerin daha önce yaşadığı benzer durumlar, okulun-öğrencinin gözlenen sosyo-kültürel koşulları objektif olmadaki sorunları da beraberinde getirebilir. Örneğin, "boşanmış ailelerden gelen çocuklar, sınıflarda hep sorunlara neden oluyor" biçimindeki bir ifade ile, öğrencide gözlediği sorunu aile tipine bağlayan bir öğretmen, öğrencisinin sorununu değişik bakış açılarıyla görmekten kendisini alıkoyabilir. Böyle durumlarda psikolojik danışmanın bir taraftan gerektiğinde yüzleştirme yapma gibi teknikler kullanarak, öğretmenin iç görü kazanmasına da yardımcı olması, bir taraftan da tartışılan durumun kendine has özellikler taşıdığını vurgulaması, objektif olma ile ilgili sorunların önüne geçebilir. Böylece hatalı sonuçlara yolaçabilecek genellemelerle de vakit kaybedilmez.

Öte yandan konsültasyona katılanların bilgi ya da beceri eksiklikleri de öğrencilerle olan etkileşimlerinde sorunlara yol açabilir. Caplan (1970), konsültasyon çalışmaları sırasında psikolojik danışmanların bir lider ya da öğretmen konumunda olmadıklarını özellikle vurgulamaktadır. Bilgi ya da beceri eksiklikleri durumuyla karşılaşıldığında, psikolojik danışman öğretmenmiş gibi söz konusu eksikliği giderme yoluna gitmemelidir. Konsültasyona katılan kişilerin farklı alanlarda uzmanlaşmış olmaları da, zaten bu duruma izin vermez. Bununla birlikte danışman, eş düzeyde bir ilişki içinde, eksikliklerin nasıl giderilebileceği konusunda yardımcı olabilir.

Konsültasyona katılan kişilerin kendilerine olan güvenlerindeki eksiklikler de karşılaşılan güçlüklerden biridir. Böyle durumlarda, psikolojik danışmanın biraz

daha fazla destekleyici ve teşvik edici olması gerekebilir. Ancak konsültasyon ilişkisini bireysel psikolojik danışmaya da dönüştürmek söz konusudur. Yeri gelirse konsültasyon yapılan kişi, başka bir uzmandan psikolojik danışma alması için yönlendirilebilir.

SONUÇ

Okullarımızda konsültasyon çalışmalarına yeterince önem verilmesi, psikolojik danışma ve rehberlik alanının benimsenmesi, ortak rehberlik anlayışının yaygınlaşmasında kolaylaştırıcı bir rol oynayacaktır. Konsültasyon çalışmalarının gerektiği biçimde yürütülmesinde ön koşul, psikolojik danışmanların konsültasyon yapma ilgi ve becerisine sahip olmalarıdır. Psikolojik danışmanların konsültasyon modelleri hakkında bilgi sahibi olmaları, daha da önemlisi durumun gerektirdiği biçimde bir konsültasyon çalışması uygulayabilmeleri için ilgili bölümlerin lisans ve lisansüstü programlarında gerekli derslerin yer alması önemli görünmektedir.

Bu yazıda konsültasyon modelleri içinde yer alan ruh sağlığı modelinde kısaca tanıtılmaya çalışılmıştır. Ruh sağlığı modelinde konsültasyon süreci içinde, öğrencilerin yanısıra konsültasyona katılanlardan da sorunun kaynaklanabileceği düşüncesi, öğretmenler ve yöneticiler için rahatsız edici bir unsur olabilir. Bu nedenle Caplan (1970) psikolojik danışmanın tutumunun çok önemli olduğunu, hatta konsültasyonun başarısında belirleyici olduğunu vurgulamaktadır. Psikolojik danışmanın duyarlı, empatik ve profesyonel tavrı, amaca ulaşılmasında ön koşuldur. Ancak konsültasyon süreci içinde ruh sağlığı konsültasyon modelinin uygulanması oldukça deneyim gerektirir. Bu nedenle mesleğe yeni başlayan psikolojik danışmanların konsültasyon çalışmalarına davranışçı modelle başlayarak beceri kazandıktan sonra, ruh sağlığı modelini denemeleri önerilebilir. Çalışılan okulun "ekolojik" yapısı tanındıkça ve meslekte deneyim kazanıldıkça, yürütülen konsültasyon süreci gerektiğinde kendiliğinden ruh sağlığı modeline dönüşebilir.

KAYNAKLAR

- Akman, Y. (1992) İlk öğretimde rehberliğin yeri ve önemi **H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi**, 8, 317-320.
- _____ (1994). Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik servislerinde verilen konsültasyon hizmetlerinin yeri ve önemi.
- Bergan, J.R., Tombari, M. L. (1976) Consultant skill and efficiency and the implementation and outcomes of consultation. **Journal of School Psychology**, 14, 3-13.
- Bronfenbrenner, U. (1986) Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. **Developmental Psychology**, 22, 723-742.
- Caplan, G. (1970). **The Theory and Practice of Mental Health Consultation**. New York: Basic Books.
- Ceyhan, A.E.(1999). Mesleki sorun düzeyleri farklı okul rehber öğretmenlerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dustin, D., Ehly, S. (1992). School consultation in the 1990s. **Elementary School Guidance and Counseling**, Vol. 26, 165-175.
- Engin, C. (1997) Veli ve öğretmen algılarına göre ilkökul psikolojik danışmanının rol ve işlevleri. **III. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bilimsel Çalışmaları**, s. 162-169.
- Erchul, W.P., Conoley, C.W. (1991) Helpful theories to guide counselors' practice of school based

consultation. **Elementary School Guidance and Counseling**. 3, 215-222.

Gültekin İ. (1984) Bazı değişkenlerin liselerdeki öğrenci, öğretmen, danışman ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerine etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi : Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pişkin, M. (1989) Orta dereceli okullarda görevli yönetici, öğretmen ve danışmanların ideal ve gerçek danışmanlık görevleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü.